

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 20

17 Maiu, 1898.

6 CONFERINȚĂ

ținută la Paris, la 27 Maiu st. n.

Aflăm cu cea mai vie bucurie din dă-rile de seamă a mai multor ziare franceze marele succes ce a avut conferința ținută de distinsul nostru amic d-nul Jules Brun în ziua de 17 Maiu curent st. n. la So-cietatea Geografică a Franței din Paris.

Conferința intitulată *Românii din Tran-silvania* a întrunit un public foarte nu-meros care urmărind cu cea mai mare a-tențiune descripțiunea magistrală a frumu-seților și bogățiilor Ardealului adese-ori l'a întrerupt cu aplause prelungite. Proecțiuni electrice foarte reușite au permis confe-rențiarului de a-și ilustra descripțiunile.

D-nul Jules Brun cu arta-i cunoscută și admirată în atâtea rînduri de Români a vorbit despre suferințele fraților noștri de dincolo adresîndu-se simpatiei Franței în totdeauna nobilă și cavalierească pentru cele trei milioane de Români cari gem sub jugul maghiar. D-sa constată la o laltă că azi, cu toate efortările Maghiarilor de a atrage atențiunea apusului asupra lor, opiniunea publică în toate părțile este în contra lor «în contra acestor parveniți ai «istoriei care respectă atît de puțin dreptul «ginților și cari prin mijloacele cele mai «barbare cată să extermineze întreg ele-«mentul român de dincolo de Carpați.»

D-nul Jules Brun amintește procesul me-morandului, pune în relief dispozițiuni ca d. ex. aceea în basa căreia copii sunt smulși din brațele mamelor lor pentru a fi siliți să vorbească limba asupritorilor lor, și prin cuvîntarea sa plină de căldură a mișcat adînc întreg auditorul său.

Din parte-ne ne grăbim a-i trimite ex-presiunea recunoștinței noastre sincere.

Cu această ocasiune aducem tot o dată la cunoștința cetitorilor noștri că d. Jules Brun cu două săptămîni mai înainte, adică în ziua de 3 Maiu 98 a obținut premiul «L'églantine d'argent» la concursul din Tulusa pentru ultima sa scriere *Sonete ro-mânești*, cu ocazia serbărilor cunoscute sub numele de «Fête des Fleurs.»

La această serbare comitele de Ressé-guier Secretarul perpetuu al Academiei Tulusane a adus cele mai măgulitoare elogii distinsului scriitor filoromân Jules Brun; elogii din cari ne facem o plăcere de a repro-duce următoarele pasagii în limba chiar în care au fost pronunțate:

«Ce n'est pas que la chose soit facile, «car tenter par une serie de 160 sonnets «successifs de rendre sensibles l'histoire, les «scènes héroïques, les moeurs, les monu-«ments, la vie sociale, les horizons et les «revendications de race d'une nation, sem-«ble être à première vue une téméraire «entreprise. Et cependant c'est cette diffi-«culté que l'ingenieux poète est parvenu a «vaincre, en versant à pleines mains sur «son oeuvre une poésie permanente tour «à tour idéale ou réaliste.

«Le sujet de cette invocation poétique, «qui n'a peut-être pas de pareille sous «cette forme est la glorification dela Rou-«manie, ce jeune et fortuné pays qui par «son nom et par ses origines touche à notre «vieil Occident et qui par la lumière qui «l'eclaire touche à l'Orient, la terre natale «de toute poésie. C'est là que régne une «Reine protectrice des lettres, poète elle «meme, souriant à nos jeux.

«Les sonnets de Mr Jules Brun ont ob-«tenu l'unanimité des suffrages. Ceux qui «vont vous être lus par l'auteur vous feront «connaître la souplesse du talent, l'origina-«lité dela forme et de l'art avec lesquels

«Mr Jules Brun idealise et représente tout ce qu'il entend et ce qu'il voit. Son succès est donc aussi très personnel, et l'églantine prix du genre et de l'année, lui revient de droit.

«Nous émettons le vœu que cette fleur née dans le jardin de Clémence Isaure (1) et remise par l'Académie à Mr Jules Brun qui représente avec honneur les Lettres et la Presse française à Bucarest, soit transplantée dans le Royaume de Carmen «Sylva...»

DUȘMANI, FRICOȘI, SAU FĂRĂ DE LIGE?

Am luat parte la manifestațiunea și serbările de Duminică 3 Maiuși ca unul care cunosc o mulțime de profesori, funcționari și negustori Bănățeni și Transilvăneni mă uitam mereu prin prejurul meu ca să-i văd. În fruntea cortegiului doream să aflu pe cutare director de școală secundară întovărășit de colegii săi profesori, apoi cercetam dacă cutare sau cutare negustor venit în țară ca băeat de prăvălie, azi om cu stare, se află pe lingă drapelul național pentru a-și face datoria către neamul din care face parte și căruia are să-i mulțumească buna sa stare de azi, în fine aici mă opresc mai mult, căutam Doamne, căutam marea pleiadă de funcționari Bănățeni și Transilvăneni: clasă inteligentă cu care e plină țara și cari în majoritate sunt plasați la cea mai mare instituțiune comercială a țării, la drumurile noastre de fer.

Intrebam pe cunoscuți dacă au văzut cum-va pe unul care altfel răsucindu-și lungile mustăți prin locurile unde numai veselie se găsește cîntă pe «Deșteaptă-te Române»

(1) Clémence Isaure este fondatoarea acestor serbări în anul 1324.

Din România au obținut acest premiu nemuritorul V. Alexandri și M. S. Regina sub pseudonimul «Carmen Sylva».

de resună zidurile; nicăeri; întreb după un altul care are un nume bine cunoscut și a cărui rudă de și nu a luat parte nici odată în partidul național de dincolo a scris însă la ziare politice Mocsonyeste și azi e directorul unei opere mari, nicăiri; un altul care are tot ca cei de mai sus o pozițiune mai bună de cum s'ar fi putut aștepta vre-o dată și de a cărui isprăvuri a fost vorbă destulă prin gazetele bucureștene, s'a văzut puțin prin Cismigiu plimbîndu-se prin alee, dar a dispărut — pe urmă nici la șosea, nici la Ateneu, precum n'au fost nici la biserică; — nu mai vorbesc de cel cu numele aproape sinonim cu un personaj din «Voevodul Țiganilor» căci despre acesta s'ar putea zice că a uitat de mult, că s'a născut Român.

Aceștia sunt numai o mică parte a căpeteniilor, aceștia sunt dintre aceia cari fără vre-un alt merit decît numai că sunt Români și fiind toți Bănățeni, au știut de acasă nemțește, ceia ce era destul titlu ca să se ridice pînă la lefuri de 5—600 lei pe lună.

Au uitat oare onorabilii Domni că de unde au pornit, au uitat prăvăliile și singurele școli grăniceresci de unde au plecat ca să ajungă mari Inspectori, Șefi de birou și mai știu eu ce boeri în Țara Românească. Uită respectabilii că numai Românității lor pot să-și mulțumească pozițiunile pe care le au. Nu știu oare d-lor că *nobleța obligă* și că favorurile impun și oareș-cari obligațiuni.

Dacă vre-unul din profesori nu se afirmă tocmai în chestiunea națională, el aduce servicii neamului pe altă cale, face educațiunea generațiunei viitoare, negustorul ajută la înflorirea industriei și comerțului, sunt dar pînă la un anumit punct de scuzat; funcționarul însă care precum sunt cei de sus, au fost îmbrățișați de către populațiunea României numai fiind ei de origină română, dacă nu-și fac toată datoria mai ales că timp au prea suficient, sunt sau dușmani

ai neamului lor, sau fricoși sau fără de lege și merită ca națiunea care-i întreține să-i trateze cu disprețul cuvenit unor asemenea oameni. Când ne mai gândim că acești trîntori ai națiunii au copii, unii din ei chiar mulți, ne îngrozește ideea că ce exemple văd acești viitori cetățeni dela părinții lor.

Nu vrem moartea păcătosului ci îndreptarea lui, le dăm dar un sfat. Lăsați d-lor lup-narele, lăsați «turn-verein»-urile și «Bauern-bal»-urile pe cari le frecuentați cu o religio-sitate sfîntă și veniți cu toții la templul nostru național, la «Ligă» căci numai fă-cîndu-vă întreaga datorie, dacă mai aveți în piepturile voastre o inimă românească: veți putea gusta adevărata mîngiere și a-devărata fericire lumească.

La din contră vom reveni publicînd chiar numele întreg al aceluia de cari națiunea trebuie să se ferească.

Un Ligist

UN VETERAN DELA 1848

Svorba de un țaran din Munții Apuseni care s'a distins în 48 în luptele contra Ungurilor:

Născut în 18 Ianuarie 1821 în comuna românească *Vidra-de-Sus* (Transilvania), *Gavrilă Badău*, al cărui portret îl dăm mai sus încă din copilărie a fost unul dintre acei oameni cari au trăit mai aproape de *Avram Iancu*, craiul munților, capul și sufletul revoluției române din 1848.

«În școala comunală» unde se învăța pe vremea lui carte numai iarna, Iancu și Badea Gavrilă erau cei mai iscusiți copii și dascălul îi iubea mult pe amîndoi.

Mai tirziu cînd *Iancu*, grație bunei stări materiale de care să bucurau părinții lui, și-a putut continua studiile la școalele mai înalte făcînd dreptul, *Badău* era discipolul lui Iancu care îi spunea multe și înțelepte învățături și istorii în timpul vacanțelor petrecute în *Vidra*.

La anul 1848, an de vitejești lupte și de înălțătoare aduceri aminte, Gavrilă Badău moșnea-

gul de azi, atunci voinic de 26 ani, a fost unul dintre acei 4 oameni pe cari Iancu i-a ales pentru inteligența lor ca să-i fie îngrijitorii siguranței lui proprie. Rol de care s'a achitat cu multă cinste Badău, cîștigînd ast-fel recunoștința lui Iancu pînă la moarte. Căci «îngrijam d-le de *Domnule nostru mai mult ca de lumina ochilor mei*»; «căci doară Iancu era mîndria și lumina neamului românesc din Ardeal, care ne-a ridicat din întuneric și umilința la viață arătîndu-ne calea dreptății și a libertății de mult dorite după cum plîngînd ne spune astăzi moș Gavrilă cînd vorbește de faptele nemuritorului erou Iancu.

În momentele supreme a fost de ajuns ca *Iancu* să strige *La arme!* pentru ca Românii din patru unghiuri cu mic și mare, bărbați și femei să grăbească a se înrola sub drapelul sfînt al libertății și să înceapă titanica luptă contra asupritorilor lor.

E de nedescris entuziasmul și hotărîrea cu care zilnic Românii «sute și mii» se grupau în tabăra lui *Iancu*, idolul poporului din 1848, căci se cînta pe acele vremuri:

«*Decît viață 'n robie
Mai bine moarte în vitejie.*»

Și luptau Românii cu bărbăție, flămînzi și goi, dar voioși căci luptau pentru realizarea unui ideal ce de veacuri le ispitea și le încălzea inima în zile grele.

Între acești oameni a căror vitejie va rămînea vecinic legendară în viața Românilor de peste munți, a fost dintru'nceput și moș *Gavrilă Badău*, luînd parte aproape în toate bătăliile ce Românii au purtat contra Ungurilor în decursul unui an, distingîndu-se prin curagiul și destoinicia sa în luptă.

Cadrul acestei scrieri nu ne permite a înșira toate evenimentele ce ni le istorisește acest moșneag cu focul unei inimi tinerești, evenimente constatate de mărturia oamenilor bătrîni și de istoria neamului nostru.

Cînd gemetele disperate ale Românilor ucși în modul cel mai barbar de Unguri pe cîmpiile Transilvaniei ajunseră în munți, Moșii sguduiți de revolta legitimei lor indignări, au coborît în «țară» răspîndind pretutindenea fiori de răsunare. «*Ungurii și-au plătit scump păcatele și fără de legile ce au săvîrșit în potriva Românilor*» accentuează cu satisfacție moș Gavrilă. La *Abrud*, *Zlatna*, *Prisaca*, *Ighui*, *Galda*, *Aiud*, *Vîntul de Sus*, *Turda*, *Kalata*, *Sin-Craiu*, *Halmagiu*, *Si-*

meria, Alba-Iulia, Fintinele etc., ca un povoiu de ghiată ne-am lăsat asupra dușmanilor noștri arătându-le pentru veci cum știe Românul să-și apere dreptul său la viață.»

Au văzut *Hatvany, Kemény, Velicc, Vasvári* etc., ce-i Românul în mînie.

În viața mea, zice moș Gavrilă, zilele cele mai plăcute mi-au fost acele petrecute în mijlocul Bem, unde o ghiulea de tun i-a sfirțicat pulpa piciorului stîng, cînd măcelăria cu tovarăși săi cu coasele pe niște călereți Unguri ce-i atăcaseră pe din dărăt.

Apoi la *Fintinele* cu *Vasvari* cel de o popularitate extraordinară, pe care Unguri pentru talentul său oratoric îl numiau «Demonstenes» și de a cărui popularitate după cum afirmă scriitorii maghiari chiar și Kossuth se temea.

Eată în resumat decursul acestei lupte. La începutul lunii Iulie 1848 *Vasvari*, organizînduși o oștire bine armată cu tunuri etc, numită «*Bocskay Csapat*» avea dorul și ambiția de a cuprinde munții. În 6 Iulie

cu călărimea sa asupra Moșilor ascunși după tufe și mușuroaie. Dar Românii sculînduse și opresc cu coasele. *Vasvari* voește să treacă cu calul peste ei și să-i calce în picioare. Atunci *Gavrilă Badău*, smulgînd imblăcii din mîna unei femei din Marișel ce lupta alături de el — căci lui i se isprăvise praful de pușcă — lovește cu atîta putere calul lui *Vasvari* în cap încît cade jos cu călăreț cu tot, ear *Todor Gavrilă* din Albac îl taie cu secura

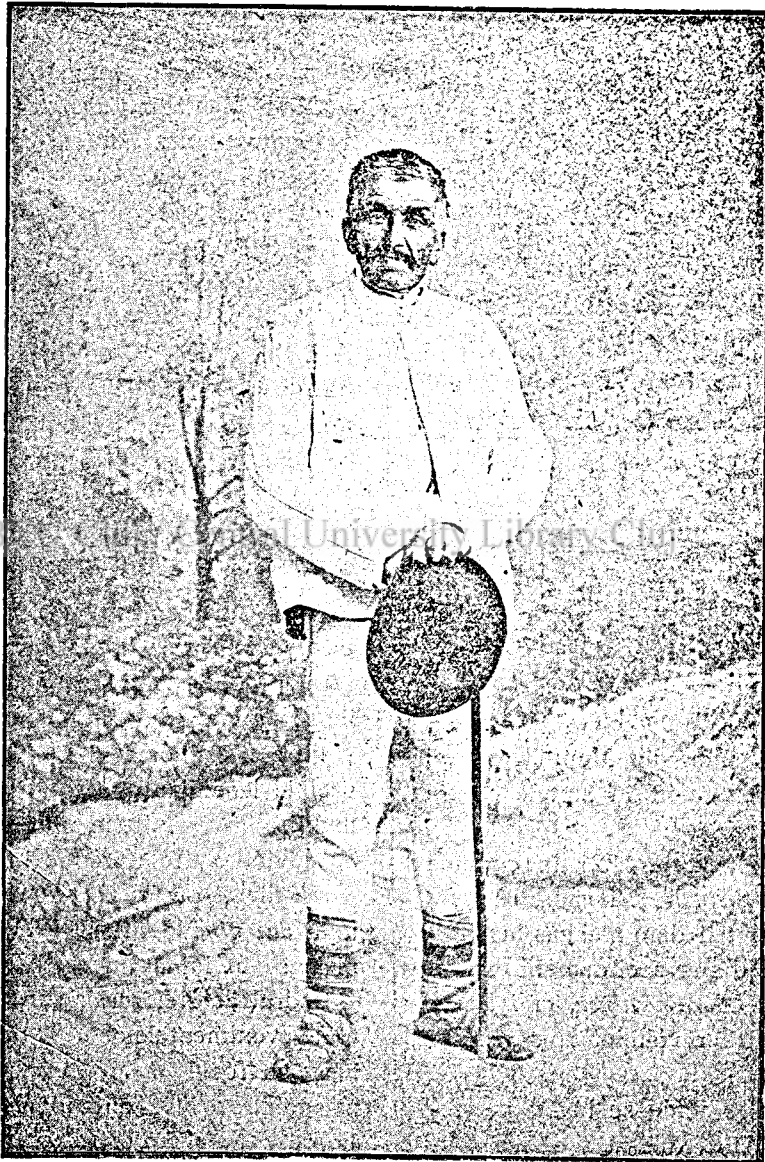
gloanțelor, cu cari mă obișnuisem ca cu «*trosetul stejarilor în mijlocul ernii.*»

«Și trăgeam d-le, cu pușca la sigur, căci nouă ne erau numărate gloanțele, le cîștigam cu greu și nu le puteam împrăștia de geaba. *Tot glonțul trebuia să nîmerească un pui de Ungur.*»

Partea mai însemnată a luat *Badău* în luptele dela *Aiud* și *Simeria* (îngă *Mureș*) contra lui

ajunsesese la «*Fintinele*» unde l'întimpinară gloțaii români comandați de tribunul *Corcheș*, în număr de 123 vînători, 317 lăncieri, și o ceată de femei din *Marișel*, armate cu furci de fer, imblăcii etc. sub comanda eroicei *Pelagia Roșu*.

Lupta care începuse pe la 4 ore p.m. și a ținut pînă în cea laltă zi seara a fost înfricoșată și crîncenă. *Vasvari*, desperat se luptă ca un leu în fruntea legiunilor sale, dar Românii i ținneau la distanță și respect. A doua zi după prinz simțînd *Vasvari* că Românii li se isprăvește provisiunea voea să le dea ultimul atac de nimicire. Stringînduși toate forțele, dă năvală

omorîndul împreună cu tovarășii lui, și rămînd în mina Moșilor toată provisiunea lor.

În această luptă a fost rănit și moș *Gavrilă* în trei locuri, fără a să retrage din luptă deși sîngele îi înroșise hainele. Faptul acesta să afirmă în rapoartele tribunilor din 1848.

Ast-fel Moșii prin bravura și faptele lor de atuncii au rămas spaima și oroarea Ungurilor.

Astăzi cînd rînd pe rînd au dispărut bărbații

mari ai vremilor dela 1848, cind atacurile nedrepte și multe ce Ungurii zilnic îndreaptă asupra noastră — au înăsprit vremea, identificându-o cu cea din 1848; apariția oamenilor din acel timp, cari cu pericolul vieții au apărat naționalitatea și drepturile noastre, și onorarea victorilor lor par'că ne încălzesc inima, și ne oțlesc voința în lupta grea ce o purtăm.

Eată, de ce ne-am propus a scoate portretul acestui sătean, erou merit să-și stingă viața părăsit și necunoscut în munții în care Moșii de azi nici adăpost nu mai au!

Bătrîn de 78 de ani, auzind și cetind prin gazete că la Blaj se va sărbători aniversara memorabilă dela 3/15 Maiu 1848, a plecat cu vreo 60 de Moși la Blaj ca să asiste la această sărbătoare națională. Pe drum însă li se spuse că adunarea e oprită. Atunci, amărit în sufletul său de această tristă veste și-a propus să vie în București, «unde Ungurii n'au putere ca să oprească o sărbare așa de nevinovată și românească» Simbătă în 2 Maiu a sosit în capitală. Ear în ziua de 3/15 Maiu curent, moș *Gavrilă Badău* plîngînd de bucurie, a avut fericirea de a vedea reinviarea zilelor ce constituiesc cele mai frumoase pagini din istoria sbuciumatei noastre vieți naționale.

Seban.

AMINTIRI DIN ANII 1848—49

În Septembrie 1848, eram la școală în Cluj; intrasem în clasa a patra primară la îngrozitorul *Kneiser*, care bătea pe școlari de-i svinta.

Acest dascăl era varga lui D-zeu; copii fugeau dela școală de groaza lui și nimeni nu cuteza să reclame.

Cînd intra el în clasă tremuram toți, dela cel d'întîiu pînă la cel din urmă. Vai de acela, care se găsea scris de monitorul clasei între *clamantes*; fără a fi ascultat, fără a i se primi vre-o scusă, era întins pe o bancă lîngă perete și bătut cu vergi de mestecăn, pînă cînd îi țîșnea singele.

Aceste vergi stăteau într'un ciubăr cu

apă sărată și peretele în fie-care săptămină era vărut, pentru ca să dispară pețele de singe.

Dacă în timpul lecțiilor vre un școlar mișca mîna spre a căuta ceva în bancă, era chemat la catedră și crudul *Kneiser* apucînd degetele mîinei care se mișcase, o bătea cu un smoc de vergi subțiri, pînă cînd crăpa pelea.

Acest dascăl crud după cîți-va ani singur și-a făcut seama aruncîndu-se în puțul din curtea sa.

Astfel a scăpat tinerimea de el.

Pe vremea aceea, ca și acum, o ură ne'mpăcată domnea între Români și Unguri. Aceastăură din partea Ungurilor se manifesta cu o intensitate din ce în ce mai mare.

La școală din gura studenților unguri, pe stradă din partea tuturor calfelor și a ștregarilor, nu auzeam decît cele mai injurioase expresiuni la adresa noastră.

La toate necuviințele lor noi răspundeam:

Ungur bungur
Apă în ciur
Cînd o crăpa muguru
Să ia dracu Unguru.

Relațiunile între școlarii români și unguri erau atît de mult înăsprite, încît adese-ori ne încăeram la bătae, mai cu seamă cînd ne întorceam dela scăldat, sau dela minge din șanțurile cetății (*Fellegvar*).

Eram în vremea cînd se pornise mișcările revoluționare și unirea Transilvaniei cu Ungaria se proclamase între cele mai sgomotoase manifestațiuni.

În tot orașul era o fierbere ne mai pomenită, de care noi copii nu ne puteam da seama.

Pe case atirneau stindarde ungurești cu inscripțiunea «*Unire sau moarte*»; pe pereții caselor se vedeau scrise cu cărbune cuvintele «*Jos guvernul.*»

Toată tinerimea purta la piept cocardă

în tricolor unguresc, iar acei ce refuzau, nu mai puteau trăi în mijlocul unghurimii din Cluj, fără pericolul vieții.

Cu toate că eram copilandru, îmi aduc bine aminte, că Românii dela mic până la cel mai mare refuzau de a purta cocarda unionistă iar Ungurii ne urau de moarte și adese-ori îi atacau pe școlarii români din clasele superioare, cari apoi în scurt timp au dispărut din oraș. Ei de și tineri și fără experiență primise greaua sarcină de a lumina și a conduce poporul în lupta cea mare pentru *drepturi și naționalitate*.

Tatăl meu, un bătrîn de 65 de ani, care mai înainte în fie-care săptămînă de două ori venea să ne vază, acum nu mai îndrăsnea să se arate prin Cluj. Ungurii spuneau în gura mare că au să spînzure pe toți cărturarii și popii români.

Lunea și Joia, zile de tîrg nu mai vedeam decît sau pe una din cele două surori, sau vr'un servitor, care venea să cumpere cele trebuincioase pe seama casei și să ducă tatălui meu ziarele.

Pe acel timp lecțiunile se țineau foarte neregulat, școlarii nu mai știau nici de carte nici de școală, ci umblau pe strade căscînd gura la scenele tumultuoase ale Ungurilor.

Nu se vorbea decît de înarmare generală. La palatul comunal Ungurii pe întrecute se înrolau între voluntari. Entuziasmul lor era atît de mare, în cît făceau apel la copii din școală, ca să se înroleze pentru a fi trimiși în școala militară din *Pesta*.

Școlarii și în general toți copii mai mărișori purtau chipiuri militarești. Curentul general și mintea de copil, ne fură pe mine și pe fratele meu și puserăm chipiuri de voluntari.

Intr'o Joi mergînd prin piață, ca să întîlnim pe cine-va de acasă, găsirăm pe preotul reformat din Fejurd, Dali Alexandru,

care vîzîndu-ne cu chipiuri militarești, vîzînd fierberea spiritelor, repede ne puse în trăsură și ne trimise acasă.

Spre seară, cînd am sosit, tatăl meu ne îmbrățișă, dete mulțumită lui D-zeu că ne mai văzu acasă și luînd chipiurile le aruncă în foc.

Am rămas acasă.

II

Pe la finele luni Septembrie bătrînul *Macarie Peteanu*, cumnat cu tatăl meu, Român, fruntaș și dascăl de biserică, merse la biserică împreună cu fiul său *Simeon Peteanu*, student în liceul din Cluj și sunînd clopotele adunară poporul, propunîndu-i să meargă la colonelul Urban în Năsăud: *pentru ca să depună jurămint de fidelitate către Împăratul și să ceară protecțiune*, sau cum zicea poporul să aducă *pajură*.

Eram în mijlocul mulțimei foarte animate. Tatăl meu îi sfătuia să nu se expună pericolului, de oare ce Ungurii declarase, că au să împuște pe toți aceia, cari nu vor asculta de poruncile guvernului unguresc.

Tumultul era mare. Cei mai mulți sprijineau ideia de a merge la Urban.

A doua sau a treia zi sub conducerea bătrînului *Macarie* și a fiului său, mulți săteni plecară spre Năsăud. Cum spuneau mai pe urmă, numărul călătorilor sporea din comună în comună, dar fură atacați de asupra comunei *Bontida* de o ceată de voluntari unguri din orașelul Sic (*Szék*).

După o mică rezistență, ne avînd arme, călătorii se retraseră și apucară pe drumuri lăturalnice, dar mai sigure și astfel ciți putură scăpa ajunseră la Urban.

După cite-va zile, bătrînul *Macarie* împreună cu tovarășii săi, se reîntoarseră acasă ducînd dela Urban *pajura* adică cartea de siguranță întărită cu sigilul ce purta *pajura* împărătească.

Reacțiunea ungurească, vîzînd mișcarea

Românilor, pași la represalii contra lor. Mai întâiu luă măsuri de a prinde pe toți preoții și tinerii români cari propagau prin sate rezistență *contra unirii cu Ungaria* și luptau pentru cîștigarea drepturilor naționale.

Ei prinseră în comuna Bărăii de pe cîmpie, pe juristul *Al. Bătrîneanu* și pe tovarășul său *Simonis*, îi dădură în judecata tribunalului de războiu din Cluj și care condamnă la moarte la 3/15 Octombrie 1848 și îi spînzurară pe o colină lîngă comuna Somosfalău.

Tatăl meu aflase dela un martor ocular, cum se petrecuse această scenă îngrozitoare. Iată cum o povestea dînsul:

«Era într'o zi de tîrg, cînd popor mult «din sate venise la Cluj pentru a-și cum-«păra cele trebuincioase. Stradele și drumul «mare (șoseaua), care ducea la Somosfalău, «erau înțesate de mulțime. Ungurii, cum «se pare, ca să vîre spaima în poporul «român, chiar în acea zi escortară pe Bă-«trîneanu și Simonis la spînzurătoare. O «companie de gardă națională ungurească «ii urma, lume multă bărbați, femei și copii «se îmbulzeau împrejurul trăsurei, în cît «convoiul abea străbătea pe stradă.

«Ajungînd la o colină aproape de So-«mosfalău unde erau ridicate furcile, cîn-«damnații fură dați jos din trăsură, un «funcționar le ceti sentința de condamnare «la moarte prin ștreang.

«Cel d'întîiu urcat pe scară fu tînărul «Simonis. El, îngrijat, dar totuș în speranță «că nu va fi executat, de oare-ce nu făcuse «vre-o crimă, se urcă repede pe scară, dar «căliul îi puse lațul de gît și îi smulse «scara de sub picioare. Simonis se sbătea «în laț ca peștele pe uscat. Căliul văzînd-«du-l că nu moare îl smuci de picioare și «astfel muri acest tînăr plin de vigoare.

«Un țipăt de durere se auzi în tot po-«porul.

«*Bătrîneanu*, văzînd acest spectacol în-

«grozitor, nu mai avu putere de a urca «scara, abea îl suiră cu de-a sila. Cînd «ajunse la ultima treaptă a scării, se în-«toarse către popor, strigînd cu vocea «stînsă: «*Trăiască națiunea română, că «pentru «ea mor.*» Atunci toboșarii la co-«mandă bătură tobele ca să înnece vocea «martirului, iar căliul îi puse lațul de gît și «muri fără a face cea mai mică mișcare.

«Populația românească, care asistase la «această scenă înfiorătoare, se depărtă fă-«cîndu-și cruce și blestemînd pe tirani.»

Vrednicul și neobositul protopop din Cluj Ion F. Negruț a fost torturat, bătut și aruncat în închisoare. Mulți țărani și preoți au fost parte închiși, parte împușcați fără nici o pedeapsă.

Cam pe la mijlocul lunei Octombrie, o trupă de miliție ungurească năvăli în comuna *Catina* și prinse pe protopopul Vasile Turcu, un bărbat distins atît prin învățătură cît și prin pozițiunea sa materială.

Bietul om știind furia Ungurilor, se ascunsese într'un hambar și cu toată căutarea minuțioasă, Ungurii nu-l găseau, atunci ei apucară un copilăș al protopopului și iscodînd, aflară dela dînsul, că tatăl său este ascuns în hambar.

Scoțîndu-l de acolo, îl bătură și îl duseră legat la Cluj.

Pe un timp rece și ploios nenorocitul protopop cu lanțul de gît fu legat de un stîlp în curtea palatului comunal. Un gard al comunei, văzîndu-l bine îmbrăcat voi să-i tragă cismele din picioare. V. Turcu se opuse. Ungurul însă reuși a-i scoate cismele și îl lovi cu o cismă în față încît îi scoase un ochiu. La această barbarie Turcu răspunse cu resignațiune: *hodie mihi, cras tibi* (azi mie, miine ție).

La 23 Octombrie 1848 protopopul V. Turcu fu spînzurat în același loc lîngă Somosfalău.

Se dete ordin primarului din Fejurd ca să prinză pe bătrînul Macarie Peteanu și

pe fiul său. Bătrînul îndată fu arestat și trimis la Cluj; dar fiul fugise la o prisacă (stupină) a tatălui meu între hotare. Acolo stătu el ascuns două săptămîni; ziua ședea în pădure, noaptea se retrăgea în casa prisăcarului.

În fine după multe porunci și opintiri din partea primarului, într'o zi îl înconjurară fără veste *patru pîrgari* și după o luptă disperată, tînărul Peteanu fu prins și dus în comună.

L'am văzut însu-mi, pentru că îl trecură pe la poarta noastră. Mîinile lui erau atît de strîns legate la spate, încît striga *că i se rupe pieptul*. Excorta se opri la casa preotului reformat Dali Alexandru, ca să primească instrucțiuni. Acest preot ajunsese dictatorul comunei pentru că din nenorocire între vre-o 400 de familii române se aflau și vre-o 40 de familii ungurești. El porunci ca tînărul prisonier să fie dus la tribunalul din Cluj.

Tatăl meu îngrijat de viața celor doi prisonieri și avînd cunoștința contelui Karaciai, scrise acestuia un bilet, arătîndu-i cine sunt cei doi arestați și cerînd liberarea lor. Cu toate acestea ei fură aruncați în închisoare, rămînînd ca să fie judecați mai pe urmă.

Nu știi pentru cari considerente, fie că intervenise tatăl meu către contele Karaciai, fie că acesta se resgîndise a-i condamna, de oare-ce dînsul era cel mai mare proprietar în Fejurd și se temea de represalii din partea Românilor, bătrînul Macarie și fiul său steteră la închisoare pînă pe la 18 Noembrie, cînd colonelul Urban ocupînd Clujul deschise închisorile și liberă pe toți Români prisonieri.

III

Români din Fejurd, pe de o parte mișcați prin represaliile Ungurilor, de altă parte văzînd că puținii Unguri din comună zilnic se exercitau la arme sub comanda

preotului reformat, începură a se îngriji foarte bine.

Dar fie din instinct de conservare, fie că primise ordin ca și Români să se înarmeze pentru a se apăra contra Ungurilor; se făcu mișcare ne mai pomenită în popor. Unii smulgeau ferul dela plug și-l duceau la țigani ca să le făurească lănci, alții își îndreptau coasele drept lănci.

Mi-aduc aminte că tatăl meu avea un faur țigan numit *Anti* căruia îi făcuse o colibă în fundul grădinii; acesta nimic nu mai lucra pe seama stăpînului, ci ziua și noaptea făurea la lănci, iar eu în naivitatea mea copilărească ceasuri întregi ședeam la coliba lui, și ascultam vorbele glumețe ale sătenilor.

Cîte-va familii nobile din cari unele de origină română, dar ungurizate se înarmară pînă în dinți de teama sătenilor, dar sătenii nu se atinseră nici de averea, nici de viața vre-unui Ungur din localitate; era mai mult o pregătire tăcută pentru a participa la desnodămîntul unei acțiuni, care părea că va aduce ușurare și vre-o îndreptare în soarta poporului.

Intr'aceea se lățișe vestea, că colonelul Urban înaintează cu regimentul al II-lea de grăniceri dela Năsăud spre Cluj.

Toți acei ce tremurau de groaza Clujenilor începură a răsufli mai liber.

Pe cînd Urban înainta la Apahida și Somostalău ca să ocupe Clujul, deodată ne pomenim că comuna noastră este inundată de gloatele prefectului de pe cîmpie, Florea Micaș sau domnul Florea cum îi zicea poporul.

Mișcările acestor gloate înarmate cu puține puști dar mai mult cu lănci, coase și topoare, erau în legătură cu mișcările trupei împărătești, cari operau asupra Clujului.

Prefectul Florea intrînd în Fejurd procedă la desarmarea Ungurilor. În curtea Contelui Karaciai, la Teleky și alții s-au găsit multe arme.

După aceasta prefectul a tras în gazdă la tatal meu, cu ocazia aceasta l'am văzut de aproape pe d-l *Florea*: Era de statură mijlocie dar bine făcut. Umerii largi, pieptul deschis, chipul regulat și frumos, ochii căprii, părul castaniu, purta îmbrăcăminte țărănească dar mai bogată. Pantalonii strimți de abba cu arme peste mijloc, era încins cu un chimir lat ca de o palmă, și cusut cu mătăsurii, din care luceau (manerile) paturile aurite a două pistoale. În loc de tunică purta un pieptar de piele cusut cu mătăsurii: și pe d'asupra o manta militărească de postav alb.

El era fiul unui Român nobil și avut din comuna Jucul de Jos aproape de noi. Învățase la Cluj, terminase studiile la facultatea de drept. El era sufletul inteligenții române din Cluj și din prejur.

Gloatele după desarmarea Ungurilor împreună cu cîți-va tribuni tăbăriră în curtea Contelui Karaceai, unde mîncară și băură din averea contelui. Ungurii din sat, ospătară alături cu Românii.

Singură curtea aceasta a fost prădată, de oarece Contele era principal agent în Cluj care dicta spînzurarea și împușcarea Românilor.

Purtarea glotelor în Fejurd a fost demnă, încît nici o armată regulată n'ar fi putut da probe de mai multă disciplină.

Nimeni n'a fost atacat afară de un progmetăraș Ungur numit *Zsombori Farkas*, care a fost ghiontit din cauză că declarase că nu are arme, ci glotașii cătînd cu deamăruntul au găsit la el mai multe pusci și pistoale încărcate dar bine ascunse.

Adevărul este că aceste gloate nu aveau bani și se întrețineau din rechizițiuni făcute pe moșiile marilor proprietari Unguri, dar aceasta nu se poate imputa mai mult Românilor, de cît Ungurilor, și chiar armatelor regulate, cari de asemenea pe unde treceau rechiziționau fără milă, iar de la orașele deschise, storceau sume de bani

cum o mărturisește acesta însuși Kővári Laszlo în istoria sa, despre evenimentele din 48.

Prefectul Florea cu gloatele sale, după ce Clujul a fost ocupat de Urban, stătu cite-va zile în Fejurd, luînd cunoștință asupra localităților din stînga Someșului Mic și îmbărbătînd poporul la luptă.

L'am auzit spunînd cu cea mai deplină convingere: *că dacă D-zeu va ajuta armelor «impărătești, și gloatelor române să scoată, «pe Ungurii rebeli din Transilvania, atunci «nația românească va cîștiga toate drepturile, după cari de veacuri suspină».*

Cumnatul meu Dionisie Velle, și tînărul Simion Peteanu, care abia scăpase din închisoarea de la Cluj, entusiasmați prin cuvintele prefectului, intrară îndată sub comanda lui ca tribuni. La aceștia se alătură și Vasile Topan nepot de soră al părintelui meu, un Român voinic, cum rar se vede.

După ce Dionisie Velle, secundat de Vasile Topan ca cunoscători de localități fură însărcinați cu aprovizionarea gloatelor, într-o dimineață plecară din Fejurd, luînd drumul spre Ungaria.

Mai tîrziu am aflat de la Vasile Topan, care într-o noapte din Decembre se repezise pîn'acasă, că gloatele au desarmat toate comunele ungurești, pînă spre Simleni, unde au tăbărit în fața trupelor ungurești, ce veniau din Ungaria.

Așa stăteau lucrurile în primele zile ale luni Decembre.

Toți aveau mare speranță, toți erau veseli; și se așteptau la zile mai fericite.

(Va urma)

D. F. Caian.

Profesor-Focșani

MANIFESTAȚIA DELA FOCȘANI

Ziua de 3 Maiu 1898, ziua aniversării a 50 ani de cînd Românii pentru prima dată proclamîndu-se ca naționalitate, au arătat Maghiarilor

că ei sunt conștienți de existența lor, a s tîrnit în orașul Focșani, în orașul unirii, un entusiasm mai mare chiar decît ziua de 24 Ianuarie 1862 cînd s'a unit Moldova cu Muntenia, pîrînd par'că gata a proclama în acest oraș o altă unire — aceea a tuturor Romînilor.

De dimineață orașul a început a se împodobi cu tricolorul românesc îmbrăcîndu-se într'o adevărată haină de sîrbătoare. La ora 10 și 1/2 în Catedrala Domnească s'a oficiat un parastas în memoria acelor cari cu singele lor au pecetluit existența neamului românesc, iar cître ora 2 p. m. întreg orașul începu a curge cître sala teatrului, acolo de unde trebuia să luăm noi forțe pentru a putea rezista în lupta pentru viață ori moarte.

Încă de pe la ora 1 sala era plină și cetățenii neputînd pătrunde înăuntru erau siliți să se ducă în grădina publică unde așteptînd terminarea să poată măcar lua parte la imponenta procesiune ce avea să se facă.

Se proclamă ca președinte d. dr. Lungu. După ce domnia-sa în niște cuvinte bine simțite arată importanța zilei de 3 Maiu 1848 și trezește în inima fie-cărui Român sentimentul datoriei și dragostii față cu frații noștri de peste munți, dă cuvîntul d-rei Cosma delegată a comitetului național din Iași.

D-ra Cosma într'un discurs plin de patriotism face mai întîiu istoricul revoluției din 1848, arătînd cît de drepte erau cererile Romînilor ce pe undele singelui vărsat în acea zi trebuia să se facă cunoscute întregii Europi. Termină zicînd că frați suntem doar și nu putem sta cu lașitate fără a nu căta să sdrobim pe dușmanul ce ar amenința pe vre-unul din noi.

Se dă cuvîntul tînărului deputat N. Săveanu, care într'un discurs plin de eloquență ce se potrivea cu situațiunea momentului, face o oglindă, în care, cu cea mai mare claritate se putea vedea întreaga chestiune națională a fraților de peste munți, suferințele lor, mișeliile Ungurilor și odioasele lor mijloace pentru a maghiarisa totul, chiar și pietrele după cum a zis Kosșut, eroul național ungar.

D-nu *Nicolae N. Săveanu* începe prin a arăta că în viața națiunilor, ca și în cea a fie-cărui din noi, pe lîngă zilele fără însemnătate sunt unele de cari ne aducem aminte cu drag și mîndrie. Printre acestea e de sigur 3/15 Maiu 1848, de aceea după 50 de ani să salutăm cu entusiasm această «zi de libertate, de lumină, de mîrire națională.»

Azi cînd se împlinesc 50 de ani de cînd pe Cîmpul Libertății a venit Iancu în fruntea celor 10 mii de Moți, să reconstituim în memoria noastră ce au vrut cei 40.000 de Români veniți din toate părțile ca să asculte pe Bărnuz vorbindu-le. Face istoricul mișcării Ungurilor, dorința lor ca Transilvania să se unească cu Ungaria, arată neînțelegerile ce erau între conducătorii Romînilor, vorbește de pregătirile adunării, de cele 5 puncte votate, de petiția cetită de Laurian, de Dieta din Cluj, de războiul ce Ungurii l'au avut cu Austriacii și cum Romîni au avut un rol de căpetenie prin vitejia și credința de care au dat dovadă. Face portretul lui Iancu Avram «craiu munților», descrie luptele dela Mărișel și dela Dealul Cerbului, mișelia Ungurilor și devotamentul Moților. Împăratul care în proclamația dela 2 Decembre zicea că vrea să dea tuturor naționalităților drept egal de a trăi în imperiul său, decretează Dualismul la 67. Astfel se răsplăti credința și eroismul Romînilor: cel trădat capitulă înaintea trădătorilor, iar cei devotați fură trădați trădătorilor.

Dieta din Pesta votă legile naționalităților, Statul ungar fiind poliglot, Romîni au deci dreptul să vorbească cu autoritățile în limba lor, bisericile sunt autonome și au dreptul să întrețină școli, Statul exercitînd numai un control asupra-le. Să vedem însă cum se aplică aceste legi: Administrația nu cunoaște decît pe Maghiari, Romîni sunt îndepărtați dela dregătorii, jandarmii împușcă pe țărani fără ca să fie chemați la răspundere. Dovadă cele întîmplate la Feldru, la Orda de Sus, la Caransebeș, la Poeni.

Înaintea tribunalelor nu se tratează procesele decît în limba maghiară, așa că adesea advocații români sunt rugați cu stăruință de co-naționali lor să vorbească ungurește, pentru a nu perde procesul. Actele trebuiesc redactate și traduse în limba maghiară.

Presa română e persecutată, publiciștii sunt vecinic înaintea juraților, în anul 88 au fost 7 procese de presă; iar cînd curtea din Sibiu a îndrăsnit să achite pe inculpați, jurații au fost arătați ca demonstratori contra Statului și curtea aceasta s'a desființat. Procesul generalului Doda e în memoria tuturor. În școală inspectorii nu se mărginesc la rolul de controlatori: școalele confesionale sunt transformate în comunale; s'au creat faimoasele asiluri în cari merg copiii dela 3 la 7 ani ca să nu mai audă dulcele graiu al părinților lor; s'a impus la sate 18 ore de limba maghiară pe săptămînă; școli medii sunt 167

maghiare și abea 6 românești; nu au voit să permită deschiderea de gimnasilor la Arad și Caransebeș.

Se caută să se adoarmă conștiința națională: tricolorul național e oprit, numeroase procese s'au văzut pentru cei ce au înfrînt porunca stăpînitorilor.

Nu e permis Românilor nici a-și serba pe 3 Maiu al lor, așa că dacă ar îndrăzni să meargă pe Cîmpul libertății azi, cînd noi ne aflăm adunați aci, gloanțele din puștile soldaților unguri ar stinge viața, celor ce nu și-au uitat limba nici naționalitatea și vor să-și serbeze oamenii și zilele lor mari.

Dar Reuniunii Culturale din Cluj, care își propune «să sfreddească muntele românesc?»

Nu-l vor surpa însă cît timp va mai rămîne în noi încă un pic de patriotism, căci «patria e cel mai d'întîiu și cel mai de apoi cuvînt al omului, simțirea ei se naște de odată cu noi și e nemărginită și vecinică ca și D-zeu.

Cum pasărea fenix renăștea din propria ei cenușe, după ce trăise veacuri, tot astfel și chestiunea națională în momentul cînd Ungurii vor crede-o pe veci moartă, ea va reînvia cu o putere și un entuziasm și mai mare ca în trecut.

Se urcă apoi la tribună înfocatul naționalist d. Paul Mironescu, delegat al comitetului național studentesc din București.

D. Paul Mironescu zice că, în starea actuală a Europei se fac sforțările cele mai mari pentru a se asigura pacea ei. Dar a pretinde pur și simplu pacea pe cît timp azi în regatul coroanei Sf. Ștefan o mulțime de naționalități suferă jugul greu și apăsător al Ungurilor, aceasta este o utopie și va rămîne o utopie cît timp Europa nu va interveni, ca să scape acele naționalități la viața cărora se fac cele mai mari atentate de către Unguri, acest popor asiatic, care azi e mai fioros și mai sălbatic decît acum o mie de ani cînd venind dela poalele munților Ural a înspăimîntat Europa întregă făcîndu-i să ne vorbească în pagini de doliu despre ei; arată cum amicii iubitori de pace în diferite congrese de pace au propus cîte-va principii pe a căror adopțiune ar putea să transforme în realitate ceea ce azi nu e decît o nobilă dorință.

D-sa spune cum unul din aceste principii e cel mai important și indiscutabil, care prin intuițiune a fost urmărit în toate timpurile și la toate popoarele și care a devenit o necesitate chiar de la introducerea regimului liberal în guvernămînt: acest principiu este acel al *naționalității*, după

care toți oamenii cari au aceeași comunitate de origină, limbă, teritorii, aspirațiuni, toți aceștia să aibă o existență națională și autonomă și Statul poliglot care se compune din mai multe naționalități, pentru ca să aibă un guvernămînt modern, un guvernămînt ca să-i asigure trăinicia înăuntru și în afară, trebuie să ție seamă de existența acestor naționalități, trebuie ca guvernămîntul aceluia Stat să se confunde cu opiniunea publică a fie-cărei naționalități ce-l compun. Și este clar ca o naționalitate numai atunci își are o opinie publică cînd *își cetește jurnalele ei, își ascultă oratorii ei, își manifestă cunoștințele în aceeași literatură și își îndulcește durerile vieții la cultul unui aceluiași ideal*. Dacă din contra se suprimă libertatea presei acelei naționalități, îi trimite oratorii în pușcărie, apoi prin tot felul de mijloace naționalitatea predominantă din Statul poliglot caută să șteargă întreg trecutul istoric a celorlalte naționalități și să nu le mai lase nici o perspectivă pentru viitor, prin aceasta să nu se crează că se vor înmormînta aceste naționalități, ci se va săpa un mormînt în care se va îngropa mai întîiu acel ce l'a pregătit.

După ce oratorul arată acest principiu a naționalității dovedește cum Românii de peste munți sunt o naționalitate și deci să li se aplice acest principiu recunoscut de toată lumea afară de singuri Ungurii pe care îl ignorează, arată apoi cum peste Români au venit Ungurii cari cred că pot face din ei un *material propriu pentru a fabrica* Maghiari, dar a căror nebulie nu se poate îndeplini nici odată, căci de exemplu a pretinde, ca din Român să te faci Francez, Italian, German, aceasta /ar fi o nedreptate, dar totuși vei avea un avantaj căci te vei contopi cu o naționalitate ca cea franceză, italiană, germană, care are un trecut istoric, o cultură etc. dar a pretinde ca să te faci un Maghiar cînd ești un Român, ca să uiți o limbă de origină latină ca să înveți una asiatică, ca să treci dela o naționalitate de 12 milioane cea mai mare în sud orientul Europei la una numai de 5 1/2 milioane cu Jidaniilor cu tot, a pretinde să părăsești o cultură primitivă ca a noastră pentru ca să vagabondezi în alta și mai primitivă, a pretinde ca cu o singură lovitură să ștergem tot trecutul nostru glorios de secole pentru a îmbrățișa un viitor foarte problematic, să renegăm pe Traian pentru a idola pe Atila, a pretinde să lăsăm ca singele din vinele noastre să-l lăsăm să curgă în pocalul cu singele vieții lui Atila Arpad, această teorie ungurească e o aberațiune

mintală și noi ar trebui să fim nebuni ca și ei cînd ne-am inchipui că am putea fi mistuiți în ideia de Stat maghiar, acest monstru care ne așteaptă cu gura deschisă ca să ne înghită.

De și e o nebulie, cu toate acestea ungerii voesc s'o realizeze, de aceea întrebunțează fel de fel de mijloace, ei fac legi nedrepte și apăsătoare, întrebunțează violența și arbitrarul, pășesc înainte cu viclenie și neadevăr.

Dar să se convingă ungerii că dacă Români în cursul secolilor n'au dispărut prin sabie, cu atât mai mult nu vor dispărea prin decrete ungeresti. Să vadă ei că Români în îndelungatele lor suferinți s'au oțelit tot mai tare, tot mai adînc, căpătînd vîitalitate și tenacitate extraordinară căci ce însemnează sărbătorirea acestei mărețe zile în care s'au stins atîtea veji de Români, în durerile cele mai mari ca niște adevărați martiri, dar care cu singele lor au pecetluit întreaga existență a neamului Românesc? Să vază ungerii cît de mari sunt forțele noastre și să se convingă că încă mult timp o vom putea duce în sfînta și dreapta noastră cauză.

Oratorul apoi arată care este rolul nostru al Românilor din regat, că trebuie să ridicăm glasul nostru cînd în Ungaria fără delege este lege, și cînd se condamnă la moarte frații noștri de peste munți cari sînt omorîți numai că cer dreptate.

Terminînd, arată că trebuie să dăm ajutor fraților noștri și că în orașul unirei ar fi nevoie de unirea tuturilor Românilor pentru ca să ne apărăm în privința dușmanului secular.

După D-l P. Mironescu, mai vorbește D-l Graur profesor la liceu, și apoi citinduse moțiunea lumea părăsește sala teatrului pentru a merge în procesiune.

Erau mii de cetățeni cu muzica în frunte intonînd Deșteaptă-te Române, și în strigăte entuziaște, parcurg Bulevardul școalelor, aici în fața primăriei se oprește procesiunea și studentul *Brăescu* delegat al comitetului național studențesc Ieșan, rostește niște cuvinte atît de mișcătoare provocînd un entuziasm indiscriptibil. De aici cortegiul pornește pe strada mare a unirei, și la hotarul unirei Moldovei cu Muntenia studentul Crăciunescu delegat al comitetului național studențesc din București pronunță un frumos discurs, iar d-l Mironescu adresîndu-se către popor spune că acum 36 de ani pe acest pămînt care este Hotarul unirii Moldovei cu Muntenia s'a jucat hora unirei și noi azi să întindem o horă mare mare și ea să fie cea a unirei tuturor Românilor.

Procesiunea pornește prin piața Independentă aici intinde o nouă horă, apoi pe strada Sf. Gheorgheaici trecînd pe îndreptul unui maghiar fabricant de trăsuri toți srigară: sus Români, jos maghiari. Apoi se parcurge toată strada mare de la capul ei și procesiunea pornește spre grădina publică care era plină de lume și unde era muzica militară. În momentul intrării drapelului Ligei care era în fruntea cortegiului; muzica militară întonează Deșteaptă-te Române aici entuziasmul își atinse culmea, strigătele de ura părea că bubuește cerul cari trecînd peste Carpați ar fi putut să te audă și maghiarii pricepînd încă odată că au aface cu un popor ca Români care e hotărît pe viață și pe moarte.

După ce încetează muzica, d-l P. Mironescu suinduse pe un avuz pronunță cîte-va cuvinte care au stors chiar lăcrămi miilor de oameni. Domnia sa spune: Frați Români, cînd azi nouă ne cîntă muzica și cînd entuziasmul nostru a trecut peste cele mai înalte sfere cine știe dacă azi fraților de peste munți nu le sbîrnie gloanțele căci ei sînt puși în baionete neputînd să sărbătorească această scumpă zi. Cine știe dacă în momentul acesta ca și la 1848 nu vor fi trimiși mulți Români pe lumea cea laltă, dar care cu singele lor pecetluiesc încă odată existența neamului Românesc. Fiînd că frații noștri nu pot să sărbătorească această frumoasă zi, noi Români din România liberă, ne-am împlinit această datorie și ne o vom împlini cît timp ungerii vor avea la spatele lor pe micul regat Român așa cum 'l numesc ei.

Ast-fel se termină această sărbătoare.

V.

SERBAREA ÎN CRAIOVA

Parastasul

Încă înainte de ora 3 d. a., timpul hotărît pentru serviciul religios, curtea bisericii catedrale *Sînta-Maria* (Madona Dudu) și strada din față era plină de lume din toate stratele societății. La 3 ore se făcu un *parastas* pentru sufletele Românilor căzuți în lupta din 1848 în Transilvania; apoi se ceti rugăciunea făcută de părințele dr. V. Lucaciu, anume pentru această ocaziune.

În fruntea numerosului public care asista la acest serviciu, făcut în curtea bisericii, afară de comitetul *Ligii* și de *comitetul* ales pentru *organizarea* serbării, se aflau mai mulți *magistrați, senatori și deputați*; apoi *studenți și școlari de la toate școlile și reprezentanții deosebitelor societăți și corporațiuni* ale orașului cu stindardele lor.

Fiind-că, înainte de a se termina rugăciunea festivă, începuse o ploaie deasă, publicul cit a încăput s'a retras în biserică. Aici corul bisericii, sub conducerea zelosului său director S. *Cotărescu*, a cântat mai întâiu imnul național «*Deșteaptă-te Române.*» Apoi d. deputat M. C. *Ciocazanu*, organizatorul serbării, începînd prin a observa, cum însuși Dumnezeu a voit, ca cel mai frumos cîntec românesc să se țină în biserică, ținu, conform programei, entusiastul său discurs despre însemnătatea și motivul serbării.

Vorbi apoi un student din București; se mai cântară *imnul regal* și alte cîntece *naționale* de către corul elevilor gimnasiului real, *îmbrăcați în costume naționale*, sub conducerea tînarului lor maestru de muzică *Cerniteanu*.

Procesiunea

În urmă, mai încetînd ploaia, plecărăm cu toții în procesiune la grădina *Bibescu*, afară din oraș, locul ales pentru serbare. Lumea care se adunase, nu mai încăpea în spațioasele alei ale grădinei.

În grădina Bibescu

Pe lîngă muzica angajată de comitetul *Ligii*, acum se afla aci și *musica militară* angajată de primărie, care cîntă în toate Duminicile în această grădină.

E de observat, că eșirea la grădină întîrziindu-se din cauza ploii, nu s'a mai putut executa frumoasa și bogata programă a serbării, și sârbarea s'a făcut mai mult improvizată. Însă poate chiar acest spirit de improviatațiune a contribuit să o facă și mai plăcută.

S'au cântat felurite cîntece naționale de către corul elevilor școlii normale și ai gimnasiului real. Cîți-va elevi de la acest gimnasiu, *costumați românește*, sub conducerea maestrului lor de gimnastică, executară *danturi naționale*, pregătite anume pentru sârbarea de azi.

În chioscul din mijlocul grădinei luă loc membrii comitetului. De aci se adresară nume-

rosului public cite-va alocuțiuni, și se împărți o broșură, conținînd un studiu despre însemnătatea zilei de 3/15 Maiu 1848, făcut din inițiativa și însărcinarea comitetului *Ligei* de către d-l M. Strajanu, membru al acestui comitet. (Am primit această broșură și ne vom ocupa de ea. Red.)

Nu pot arăta aci entuziasmul oratorilor și însuflețirea tinerimei, care îi asculta între salve de aplause; voi încerca să arăt însă în scurt, pe cît îmi aduc aminte, ideile cari serviau de basă acestor discursuri și din cari se poate vedea spiritul sârbării.

Întîiu vorbi tînarul student d-l *Iulian Nistor*. Într'o cuvîntare energică și plină de entuziasm arăta cum steaua, de care trebuie să fie condusă azi tinerimea română de pretutindenea este *idealul național*; iar simțămîntul care trebuie să-i însuflețească este *solidaritatea și devotamentul pînă la moarte* pentru realizarea acestui ideal.

Vorbiră apoi doi elevi din cl. IV. a liceului, *G. Tănăsescu* și *N. Tănăsescu*.

Primul vorbi despre eroismul dela 48 al *Românilor din munți Abrudului*, stăruind mai ales asupra scenei dintre *Avram Iancu* și *Fanl Vasváry*, povestită de d-l I. St. Șuluțiu și asupra luptei dela *Fintînele*. Al doilea ceti o poezie făcută cu această ocaziune întru aducerea aminte a martirilor români din 1848. Atît cuprinsul discursului și al poeziei, cît și glasul sonor și dicțiunea elegantă a tinerilor produsese o vie emoțiune.

General Angelescu.

D-l general *G. Angelescu*, senator și membru n comitetul *Ligei*, adresă tinerimei cite-va cuvinte zise din inimă, al căror înțeles era: Ne-am adunat astăzi aci, bătrîni și tineri, ca să sârbăm împreună una din cele mai mari sârbători din istoria Românilor, ca să facem să pătrundă în inimile tuturor ideile și simțămintele, ce ne deșteaptă aniversara acestei mari zile, și să pregătăm ast-fel calea pentru realizarea idealului nostru național. Noi bătrîni, am lucrat și ne-am luptat ca să desrobim și să dăm neatîrnarea Românilor din țările care formează astăzi regatul României. Tinerimei rămîne misiunea și sarcina de a lucra și a lupta, ca să dea libertatea Românilor, cari încă nu o au, și să ducă la îndeplinire opera națională.

Dr. Atanasescu.

În urmă, d-l dr. *I. Atanasescu*, prin cuvinte de foc, rostite din adîncul inimei, încheie șirul dis-

cursurilor. — Cetățeni craioveni, — zise dînsul, — v'am chemat aici și am ținut cu toții, ca să fiți cît mai mulți, ca aci sub cerul liber, într'o serbare cîmpenească, unde sunt reprezentate toate stratele societății craiovene, să sărbătorim *ziua cea mai frumoasă* din istoria românilor de peste Carpați. . . Astăzi mai mult decît ori-cînd se simte trebuința să ne mișcăm și să arătăm că *simțim românește*; că nu putem rămîne nepăsători la strigătul fraților noștri de peste munți, cari nu cer decît *a fi lăsați să trăiască în pace în vechiul lor pămînt* și căror Ungurii le răspund prin închisori și prin încercări de a șterge și cel din urmă nume de Român în țările de peste Carpați.

Ce? Românii de sub jugul Maghiarilor, martirii din Ardeal se sacrifică pentru numele de Român, și noi, Românii din România liberă, să rămînem nesimțitori la schingiuirile lor? Nu! fratele nu poate rămîne surd la nedreptatea ce se face fratelui său; aceasta nu e natural. Durerea lor este durerea noastră. Lovirea ce se face lor este o lovire și o amenințare pentru noi.

Să deșteptăm conștiința națională și iubirea de neam în or-ce suflet românesc; să nu rămînă nici copil, nici tînăr, nici bătrîn în Țara Romînească, a cărui inimă să nu bată mai viu auzind de luptele și nedreptățile ce le sufăr frații noștri de dincolo.

Ear' voi, generațiunilor tînere, dacă cerul nu va voi ca conducătorii mișcării românești de astăzi să ducă la bun sfîrșit chestia națională, voi să luați steagul sacru și strîngîndu-'l la piepturile voastre, cu el înainte, să străbăteți vijeliile timpului, și să nu-'l lăsați jos pînă-cînd isbînda și gloria română nu va încununa munca voastră patriotică!

Reintoarcerea la biserică.

După ce se mai cîntară cîteva cîntece, comitetul părăsi grădina cu drapelul în frunte *purat de d-l deputat M. C. Ciocazanu* încunjurat de o gardă a elevilor clasei VII. și urmărit de elevii școalelor locale și o mulțime *cum n'a mai fost nici-odată în grădina Bibescu.*

Intoarcerea se făcu în aceeași ordine ca și eșirea, între cîntecele muzicii și ale tinerimei și între ovațiuni făcute organizatorilor și conducătorilor sărbării.

Procesiunea se opri în curtea bisericei catedrale, de unde a plecat. Aci d-l *Ciocazanu* mulțumi de nou tinerimei și publicului pentru onorurile făcute acestei sărbări, și de aci ne împrăștiarăm cu inimile pline de emoțiunile și suvenirile acestei mărețe zile.

S.

SERBARILE DELA BUZEU

Domnule Președinte,

Avem onoare d'a vă încunoștiința că întrunirea publică, organizată pentru aniversarea zilei de 3/15 Mai a avut un succes strălucit.

Am expus necesitatea și datoria d'a serba această zi. Doctorul Bianu a arătat împrejurările care a provocat întrunirea Românilor și izbucnirea revoluțiunii.

Inginerul A. Persinaru a dezvoltat mersul revoluțiunii și mărețele fapte de arme ale Românilor.

N. Bărbulescu, avocat, a încheiat seria discursurilor insistînd asupra consecințelor revoluțiunii și arătînd trista situație, care le e creată acum Românilor din Transilvania.

Am prezentat la sfîrșit următoarea rezoluțiune, care a fost aclamată cu entuziasm de unanimitatea miilor de cetățenii care au luat parte la întrunire.

Bine-voiți, vă rog, a primi încredințarea distinsei mele considerațiuni.

Președinte, Dr. S. P. Inotescu.

RESOLUȚIUNE

Cetățenii Buzăului, întruniți astăzi pentru a serba jubileul de 50 ani al marelui a-dunări de pe Câmpul Libertății, dela 3/15 Mai 1848, salută memoria martirilor și eroilor, cari și-au vărsat sîngele pentru libertate și naționalitate; trimit salutul lor frățesc actualilor conducători ai poporului român și-și exprima—cu toată puterea sufletului—adîncea lor indignare în contra sălbaticilor comise de guvernul maghiar.

Geniul bun al Românilor să ne inspire și să ne întărească iubirea de neam și de limbă pentru ca să putem lupta cu folos în contra asupritorilor neamului nostru.

CHESTIUNEA ROMÂNĂ ÎN BELGIA

D. August de Vreught, cunoscut cetitorilor noștri din articolele pe cari le-a publicat anul trecut în *Liga Română* a ținut în 18 Maiu st. n. în orașul Andenne o interesantă conferință despre *Românii din Transilvania*.

La conferință au fost invitați și Românii din Bruxelles. Secțiunea Ligei de acolo a fost reprezentată prin doi delegați ai săi.

Conferențiarul, expunând pe larg și favorabil chestiunea română a arătat publicului și ultima volnicie a guvernului maghiar: **oprirea adunării dela Blaj.**

Aflind despre aceasta, publicul întreg s'a ridicat cu murmur general strigînd:

„Jos cu Maghiarii! Jos cu opresorii!”

Conferențiarul a fost viu felicitat. Delegații români au fost obiectul atențiunii tuturor. Ei au împărțit în public **Protestul Românilor contra maghiarisărei**, care s'a tipărit în vara trecută în Bruxelles.

Aflăm că d-l Vreught prepară un studiu asupra chestiunii române și va ține o conferință și la Bruxelles.

LISTA DE DELEGAȚI

ai Secțiunii de București pentru
Congresul Ligii.

Duminică au avut loc alegerile de delegați ai Secțiunii de București. S'au ales Domnii:

1. Adamescu G., profesor
2. Alexandrescu Gr., comerciant
3. Angheliescu D., colonel
4. Baboianu Ioan N., profesor
5. Bibicescu I. G., Director la Banca Națională

6. Boambă G. I., proprietar
7. Bolintineanu Șt. C., proprietar
8. Bursan G. G. avocat
9. Cordea N. G., inginer
10. Cosăcescu N., profesor
11. Delavrancea Șt. Barbu, deputat
12. Demetriescu Anghel, profesor
13. Demetrescu-Brăila Basile, student
14. Demetrescu Z. M., Casier la Banca Națională
15. Florescu A. D. proprietar
16. Frunzescu Emil, avocat
17. Furcă N. C., avocat
18. Furnică D. Z., comerciant
19. Ganea Nicu, profesor
20. Grădișteanu C. I., deputat
21. Ionescu Eft. I., C. F. R.
22. Ionescu G., tipograf
23. Istrati C. Dr., profesor Universitar
24. Lupașcu Al., deputat
25. Manole Petre, inginer
26. Miculescu Al. proprietar
27. Micu Pandelescu, funcționar
28. Morandini I., student
29. Negoescu S. Christu, profesor
30. Negoescu I. Ioan, funcționar
31. Nenișescu S. Dimitrie, avocat
32. Nenoveanu Anton, funcționar
33. Păltineanu Barbu, avocat
34. Perietzianu-Buzău Șt., senator
35. Popa G., profesor
36. Popovici Max, Dr.
37. Procopescu N., avocat
38. Quintescu N., profesor Universitar
39. Rădulescu-Motru C., profesor
40. Simionescu P., funcționar la Bancă
41. Smideanu Matei, funcționar la fabrica de tutun
42. Staicovici D. Chr., Director la Banca Poporului
43. Tălășeanu C., C. F. R.
44. Țărușeanu Panteli, inginer
45. Urechia V. A., senator
46. Vlădescu Mih., profesor Universitar

INFORMAȚIUNI

Liga pentru unitatea culturală
a tuturor Românilor.

Cu ocazia congresului Ligei de la 24 I. e. va veni, precum suntem informați, în număr deosebit de mare, de delegați din provincie, căci

toată lumea dorește să se ia măsuri pentru o campanie energetică și generală în chestiunea națională.

În vederea sporirii fondurilor Ligei, Comitetul central în unire cu mai mulți bărbați de frunte din societatea Bucureșteană vor organiza o mare serbare în unul dintre cele dintâi și mai mari localuri publice din Capitală, serbare ce promite un mare succes.

*

Comitetul central al Ligei exprimă mulțumiri Domnului Alexandru Radu Vardala, inginer, pentru donațiunea de lei două sute, făcută Ligei.

*

Consiliul comunal al Capitalei în ședința ce a ținut ieri seară, 15 Maiu a acordat Comitetului Central Executiv al Ligii pentru unitatea culturală a Românilor, grădina Cișmigiului pentru *serbările ce se organizează pe zilele de 24 și 25 Maiu în folosul Ligii.*

Această distincțiune cu totul excepțională care s'a făcut pentru instituțiunea Ligii, în urma tocmai a dispozițiunii foarte categorice de curind luate, de a nu se mai îngădui această grădină pentru serbări publice de cit printr'un vot special al Comunei, arată în destul sentimentele de buni Români ale membrilor actualului Consiliu Comunal.

Pentru partea noastră ne simțim adinc atinși de această dovadă de patriotism și tot de odată încredere în conducătorii Ligii; și aceasta cu atât mai mult cu cât excepțiunea de ieri seară a întrunit *unanimitatea voturilor.*

De altfel putem afirma, cu toată siguranța de a nu fi desmințiți, că Liga nu va cruța nimic cu ocazia acestor serbări pentru a feri grădina de veri-ce fel de daune.

*

D. Baron de Vasilco, deputat român bucovinean la Camera Austriei și actual membru în *delegațiunea* austriacă a rostit zilele trecute un discurs în această delegațiune, arătând volniciile guvernului maghiar față cu Românii Transilvăneni și cerind Maghiarilor să-și pună politica de naționalități în armonie cu politica externă a împărăției vecine, căci aminteri Româ-

nia, care are azi o pozițiune politică însemnată s'ar putea înstrăina de Tripla Alianță. Gazetele ungurești sunt foc și pară din cauza acestui discurs și țipă ca din gură de șearpe în potriva acestui harnic fruntaș român, care și-a făcut datoria cu atita bărbăție și demnitate.

*

După inițiativa d-lui dr G. Beldiman, medicul spitalului din Stoinesti (Bacău), în curind se va înființa acolo o Secțiune a Ligei culturale.

*

Comitetul Societății pentru crearea unui fond de teatru român în Transilvania și Ungaria aduce la cunoștința tuturor Românilor că adunarea generală se va ține anul acesta în zilele de Rusalii 24 și 25 Maiu curent, în orașul Hațeg (Transilvania) unde se vor da mari serbări la cari vor participa mai multe societăți românești.

Ospeții cari doresc a participa la aceste serbări sunt rugați a se înscrie la biroul societății din Hațeg la d-l secretar *Gavrila Suciu*, avocat, pînă la 21 Maiu curent, pentru a se putea lua dispoziții din timp pentru confortabila încartirare a tuturor visitorilor ce vor voi a onora cu prezența lor această serbare românească.

*

Un amic al revistei noastre, care vrea să rămână anonim, a binevoit a face administrațiunii organului Ligii o donațiune de 100 Lei.

Exprimăm mulțumiri sincere generosului donator și sperăm că nobilul și patrioticul d-sale exemplu va avea o bună influență și asupra altor Români cu stare și cu — inimă.

Administrațiunea «Ligii Române.»

*

Rectificare. În numărul 19 al Ligii Culturale din 10 Maiu 98, s'a strecurat următoarele erori la articolul «Manifestația dela Pitești» pag 281 la linia a 2-a a se ceti: *Pitești* în loc de Curtea de Argeș; la linia a 33 *Mușescu* în loc de Mușetescu, și la linia 27 *N. Brinzeu* în loc de N. Brănescu.